

Odpowiedź na zapytanie węgierskiej Rady Sądownictwa odnośnie głównego zakresu kompetencji notariuszy w Rzeczypospolitej Polskiej.

Użyte skróty:

K.p.c. – Kodeks postępowania cywilnego
K.s.h. – Kodeks spółek handlowych
Pr. not. – ustawa Prawo o notariacie
u.p.c.c. – ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych
u.p.s.d. – ustawa o podatku od spadków i darowizn

Kompetencje notariusza powiązane są z wykonywaniem przez niego **funkcji publicznych**, które zostały przekazane do właściwości notariatu z zakresu przysługującego Państwu imperium. W ustawowo określonych ramach notariusz działa bowiem jako organ pomocniczy sądu, prowadząc w imieniu państwa **czynności w zakresie sprawowania pozasądowej ochrony prawne**. Regulacja statusu notariusza, przysługujących mu kompetencji i powierzonych w ich ramach zadań zawarta jest w ustawie z dnia 14 lutego 1991 roku – Prawo o notariacie (Dz. U. 2008 r., nr 189, poz. 1158 – tekst jednolity).

W myśl art. 1 § 1 ustawy Pr. not. **notariusz jest powołany do dokonywania czynności notarialnych**. Zawarta w przepisie norma kompetencyjna ma charakter pozytywny i nie podlega żadnym restrykcjom, poza wymogiem, aby dokonywana czynność była zgodna z prawem (art. 81 Pr. not.). Użyte w art. 1 § 1 Pr. not. sformułowanie „powołany do”, nakłada na notariusza obowiązek czynienie użytku z nadanej mu kompetencji. Notariusz jest zatem nie tylko uprawniony do dokonywania czynności notarialnych, ale ma również taki obowiązek. Prawo nadaje tym czynnością wysoką rangę, nakładając obowiązek uznania ich za mające charakter dokumentu urzędowego (art. 244 § 1 K.p.c.), a niektórym przyznając rangę tytułu egzekucyjnego (art. 777 § 1 pkt. 5 i 6 K.p.c.) Katalog czynności notarialnych zawarty jest w art. 79 Pr. not. i ma charakter zamknięty. Zgodnie z jego treścią **notariusz ma kompetencję do sporządzania:**

- aktów notarialnych,
- aktów poświadczenia dziedziczenia (ustawowego lub testamentowego, z wyłączeniem dziedziczenia na podstawie testamentów szczególnych, art. 95a Pr. not.),
- poświadczeń (własnoręczności podpisów, zgodności odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem, daty okazania dokumentu, pozostawania osoby przy życiu lub w określonym miejscu, art. 96 Pr. not.),
- protestów weksli i czeków,

- wypisów, odpisów i wyciągów dokumentów,
- projektów aktów, oświadczeń i innych dokumentów,
- innych, wynikających z przepisów odrębnych czynności;

a także do:

- doręczania oświadczeń strony, na jej żądanie, wskazanej stronie przeciwnej (art. 102 Pr. not.),
- spisywania protokołów (walnych zgromadzeń organizacji społecznych, stowarzyszeń, spółdzielni, spółek, innych osób prawnych według przepisów odrębnych, art. 104 Pr. not.),
- i przyjmowania na przechowanie dokumentów, pieniędzy i papierów wartościowych.

Kompetencje notariusza traktowane są jako urzędowe, mimo, że realizowane w strukturze prywatnoprawnej. Składa się na to obowiązek dokonywania czynności notarialnych, wymóg bezstronności w zakresie sprawowanych przez siebie funkcji i podejmowanie działań w interesie i na rachunek państwa, ale w imieniu własnym.

Notariusz jest także *ex lege* płatnikiem (art. 7 § 1 Pr. not.) podatku od czynności cywilnoprawnych (art. 10 ust. 2 u.p.c.c) i podatku od spadków i darowizn (art. 18 ust. 1 u.p.s.d.). Przepisy przewidują również, że **pobiera i przekazuje właściwemu sądowni opłatę sądową** – gdy w akcie notarialnym zawarty jest wniosek o wpis w księdze wieczystej podlegający takiej opłacie (art. 7 § 2 Pr. not.). Notariusz jest ustawowo zobowiązany do uzależnienia sporządzenia aktu notarialnego od uprzedniego uiszczenia przez strony należnej opłaty sądowej (art. 7 § 2 *in fine*). W przypadkach prawem przewidzianych, notariusz **współdziała z sądami i innymi instytucjami państwowymi**, informując o sporządzonych dokumentach i ich wypisach (art. 111 § 2 Pr. not.) i przesyłając właściwym organom wypisy tych dokumentów (por. art. 92 § 4 i 6 Pr. not.). Jest także **podmiotem uprawnionym do pośredniczenia w zbyciu akcji**, co regulują przepisy odrębne (art. 331 § 3 K.s.h.).

Notariusz, pozostając poza strukturą wymiaru sprawiedliwości, jest w istocie jego częścią. Wprawdzie nie posiada umocowania w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ale działa jak organ pozasądowej ochrony prawnej. Granicą jego kompetencji

do dokonywania czynności notarialnych jest charakter tych czynności i fakt ich przynależności do właściwości wymiaru sprawiedliwości (rozszerzenie katalogu czynności, do których dokonania mógłby być uprawniony notariusz, nie może dotyczyć spraw spornych).